Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0518U002646

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 04-12-2018

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Придюк Микола Павлович
2. Prydiuk Mykola Pavlovych

Кваліфікація: к. б. н., 03.00.21

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор наук

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 03.00.21

Назва наукової спеціальності: Мікологія

Галузь / галузі знань: Не застосовується

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 03-12-2018

Спеціальність за освітою: Ботаніка

Місце роботи здобувача: Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Код за ЄДРПОУ: 05417199

Місцезнаходження: вул. Терещенківська, 2, м. Київ, Київська обл., 01004, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): Д 26.211.01

Повне найменування юридичної особи: Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Код за ЄДРПОУ: 05417199

Місцезнаходження: вул. Терещенківська, 2, м. Київ, Київська обл., 01004, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Код за ЄДРПОУ: 05417199

Місцезнаходження: вул. Терещенківська, 2, м. Київ, Київська обл., 01004, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Повне найменування юридичної особи: Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України

Код за ЄДРПОУ: 05417199

Місцезнаходження: вул. Терещенківська, 2, м. Київ, Київська обл., 01004, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 34.29, 34.01

Тема дисертації:

1. Гриби родин Bolbitiaceae та Psathyrellaceae України: видовий склад, поширення, еволюція

2. Mushrooms of the families Bolbitiaceae and Psathyrellaceae of Ukraine: species composition, distribution, evolution

Реферат:

1. Дисертація присвячена дослідженню двох близьких у багатьох відношеннях родин порядку Agaricales, а саме Bolbitiaceae і Psathyrellaceae. Вказані родини є гарним прикладом груп грибів, видовий склад,

таксономія та географія яких на території України (і, значною мірою, у світі) усе ще потребують спеціального вивчення. В результаті власних зборів, аналізу літературних даних та опрацювання гербарних колекцій в Україні виявлено 62 види родини Bolbitiaceae та 93 – Psathyrellaceae. Із нинішнього видового складу Bolbitiaceae понад 77% були виявлені у нас вперше, а для родини Psathyrellaceae ця цифра становить 45%. Новими для нашої країни виявилися роди Cystoagaricus та Mythicomyces, а Coprinopsis pachysperma var. tetrasporus описаний як новий для науки. Показано, що ступінь вивченості грибів обох родин в Україні близький до такого в Польщі, а за їхнім видовим складом наша країна займає досить відособлене положення по відношенню до інших країн Європи. Досліджені родини відчутно відрізняються складом еколого-трофічних груп. Для Bolbitiaceae характерне переважання гумусових сапротрофів (79,6%), а для Psathyrellaceae – ксилотрофів (48,4%), копротрофів (22,6%) та гумусових сапротрофів (21,5%). Як наслідок, для Bolbitiaceae властива практично однакова представленість в лісових та трав'янистих ценозах, в той час як види родини Psathyrellaceae віддають перевагу лісовим угрупованням. За ботаніко-географічними районами України представники обох родин теж розподіляються по-різному. Якщо поширення більшості Bolbitiaceae зумовлене переважно зональними кліматичними особливостями, то для Psathyrellaceae важливіший склад лісових угруповань, а клімат грає другорядну роль. Результати географічного аналізу показали, що для родини Bolbitiaceae характерне переважання видів, азональних за характером географічних елементів, оскільки її представники в основному є гумусовими сапротрофами і слабко приурочені до певних рослинних зон. У Psathyrellaceae, навпаки, більшу вагу мають види зонального неморального геоелемента оскільки серед них переважають ксилотрофи, тісно пов'язані саме з листяними лісами. При цьому в обох родинах в Україні переважають види з космополітним або циркумполярними ареалами, що свідчить про міграційний характер їхнього нинішнього видового складу в нашій країні. Дослідження еволюційних процесів у межах обох родин продемонструвало, що однією з найхарактерніших для еволюції карпофорів Bolbitiaceae та Psathyrellaceae рис є коприноїдизація, яка поза ними зареєстрована лише у Agaricaceae. Це спосіб адаптації до суворих природних умов шляхом екстремального прискорення онтогенезу карпофорів. Судячи з досить локального поширення цього феномену, він стає можливим лише на певному, досить високому ступені еволюційного розвитку агарикоміцетів. Саме коприноїдизація зіграла особливо велику роль в еволюції Psathyrellaceae, в той час як для Bolbitiaceae дещо важливішою була гастероміцетизація. При цьому шляхи еволюції кожної з родин значною мірою були зумовлені біологічними особливостями їх представників, особливо способом живлення. В межах кожної з них спостерігався розвиток плодових тіл кількох досить чітко окреслених габітуальних типів, причому незалежно один від одного, як наслідок конвергенції. Кожен тип, очевидно, відображає пристосування до досить чітко окресленого набору екологічних ніш.

2. The dissertation is devoted to investigation of two very close in some respects families of the order Agaricales, namely Bolbitiaceae and Psathyrellaceae. The indicated families are a good example of the mushroom groups, the species composition, ecology and geography of which still require special research on the territory of Ukraine (and, to a large extent, in the world). As result of study of own specimens, analysis of published data and treatment of herbarium collections there were found generally 62 species of the family Bolbitiaceae and 93 – Psathyrellaceae in Ukraine. More than 77% of current species composition of the family Bolbitiaceae was found for the first time in our country, and for the family Psathyrellaceae this figure is respectively 45%. The genera Cystoagaricus and Mythicomyces were collected for the first time in our country, and Coprinopsis pachysperma var. tetrasporus was described as the new taxon. It has been showed that the degree of study of the mushrooms of both families in Uktaine is rather close to that in Poland, and by their species composition our country occupies fairly isolated position among other european countries. Both investigated families noticeably differ by their composition of ecological-trophic groups. There is typical the predominance of humus saprotrophs for Bolbitiaceae (79.6%), and among Psathyrellaceae prevail wood-rotting mushrooms (48.4%), dung-inhabiting mushrooms (22.6%) and humus saprotrophs (21,5%). As result of this it is characteristic for Bolbitiaceae the practically equal distribution in forest and grass plant communities, while the species of the family Psathyrellaceae prefer forest communities. The representatives of both families are also distributed differently in the various botanical-geographical regions of Ukraine. While the distribution of the most of Bolbitiaceae is conditioned mainly by zonal climatic peculiarities,

then for Psathyrellaceae the composition of the forest plant communities is more important, and the climat plays the secondary role. Results of geographical analysis have shown that for the family Bolbitiaceae is characterictic the predominance of the species of azonal by their character geographical elements, because its representatives are mainly humus saprotrophs and weakly connected to determinate vegetable zones. At Psathyrellaceae, on the contrary, the species of the zonal by its cahracter nemoral element have larger weight, because among them there are prevailing wood-rotting species being closely connected just with broadleaved forests. Simultaneously there are predominating the species with cosmopolitan or circumpolar distribution in Ukraine, that gives evidence of the migration character of the modern species composition of both families in our country. The study of the evolutionary processes in both families demonstrated, that one of most characteristic for evolution of fruit-bodies of Bolbitiaceae and Psathyrellaceae features is the coprinoidization, which outside those families is registered only among Agaricaceae. It is a way of adaptation to severe natural conditions through the extreme acceleration of the ontogenesis of fruit-bodies. Judging by the rather local distribution of this phenomenon among agaricoid mushrooms it becomes possible only at a certain (and rather high) degree of evolutionary development of agaricomycetes. Just coprinoidization has palyed especially large role in the evolution of Psathyrellaceae, while the gasteromicetization was more important for Bolbitiaceae. It is noticeable that the evolutionary pathes of each of the families were considerably conditioned by biological peculiarities of their representatives, especially by their nutrition mode. Within every of them the development of fruit-bodies of several rather clearly outlined habitual types was observed, while they appeared independently one of another as result of convergence. The every such type apparently reflects the adaptation to rather clearly outlined set of ecological niches.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дудка Ірина Олександрівна
2. Dudka Irina Oleksandrivna

Кваліфікація: д. б. н., 03.00.21

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дудка Ірина Олександрівна
2. Dudka Irina Oleksandrivna

Кваліфікація: д. б. н., 03.00.21

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Сухомлин Марина Миколаївна
2. Sukhomlyn Marina

Кваліфікація: д. б. н., 03.00.21

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тугай Тетяна Іванівна

2. Tugay Tetiana

Кваліфікація: д. б. н., 03.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Копилов Євгеній Павлович

2. Kopylov Yevhenii Pavlovych

Кваліфікація: д. б. н., 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Дідух Яків Петрович
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Дідух Яків Петрович
Відповідальний за підготовку облікових документів	
Реєстратор	

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Т.А.